

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Officieren van justitie als ceremoniemeesters en andere misstanden rond beëdiging van advocaten? Naar aanleiding van Van Houtes en Sigmonds pleidooi tegen staatstoezicht op de balie

Kaptein, H.J.R.

Citation

Kaptein, H. J. R. (2006). Officieren van justitie als ceremoniemeesters en andere misstanden rond beëdiging van advocaten? Naar aanleiding van Van Houtes en Sigmonds pleidooi tegen staatstoezicht op de balie. *Nederlands Juristenblad*, 81(32), 1844-1845. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/14966>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/14966>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Officieren van justitie als ceremoniemeesters en andere misstanden rond beëdiging van advocaten?

Reacties

Afl. 2006/32

Naar aanleiding van Van Houtes en Sigmonds pleidooi tegen staatstoezicht op de balie ***(NJB 2006/19, 794, p. 1049)***

Als een bericht uit de buitenprovinciën van (in ieder geval) de rechtspleging belandt op het voorblad van het NJB, dan moet er iets aan de hand zijn. En jawel, het lokaal OM wilde iemand van kennelijk niet helemaal onbesproken gedrag buiten de balie houden en weigerde dan ook te rekwireren tot beëdiging. Wat te doen tegen dergelijk onrecht? Dat was kennelijk de hoofdvraag (althans, van deze aflevering). Het slachtoffer is inmiddels aan boord van de balie getrokken, maar kennelijk met zoveel slag en stoot dat de juridische dwarsliggers het alsnog in de annalen van het NJB moeten ontgelden: de officier van justitie zat helemaal fout! En trouwens waar bemoeit het OM zich mee, het is beter bij uitsluiting de balie de poorten van het advocatuurlijk heiligdom te doen bewaken! De wet lijkt anders te leren, maar dat is een misverstand, aldus deze advocaten.

De opgevoerde veelheid van vindplaatsen en andere juridische details (inclusief verwijzing naar toelichtingen bij de Advocatenwet als waren die rechtsbronnen) kan niet verhullen dat schrijvers inzet voor de onfortuinlijke kandidaat-advocaat hen op een principiële dwaalspoor heeft gebracht. De wetgever was indertijd echt niet zo dom als beide schrijvers ons willen doen geloven.

Want de betrokkenheid van het OM bij beëdiging van advocaten, ofwel (overigens voorlopige) toelating van kandidaten tot de balie is niets anders dan staatstoezicht op de samenstelling van de balie. (Na 1950 had dat kunnen worden veranderd, gegeven de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie van de balie, maar zo veel vertrouwen in de Orde was en is er kennelijk niet.) De nadere vormgeving van dat toezicht is niet erg ingewikkeld: 'De advocaten worden bij de rechtbank, waarbij zij verlangen te worden ingeschreven, op requisitoir van het openbaar ministerie beëdigd.' Ofwel een dergelijk rekest is een noodzakelijke voorwaarde voor toelating tot de balie. Doet het OM niets, dan wordt (natuurlijk behoudens beroepsmogelijkheden) de kandidaat geen advocaat (zie art. 3 lid 1 Advocatenwet).

Wat maken Van Houte en Sigmond ervan? Het OM moet rekwireren! De wet verdraagt helemaal geen andere uitleg! Het OM dacht wel hier iets te vertellen te hebben, maar dat is slechts schone schijn. De wettekst is een beschrijving van de plechtigheid ('Het OM rekwireert') en dat laat het OM geen andere keuze dan simpelweg mee te spelen. Bovendien is er al een Raad van Toezicht die de toelating tot de advocatuur bepaalt en heeft het OM alleen een taak in de strafvordering, zo suggereren beide schrijvers.

Dat is te ongerijmd, al was het maar omdat een dergelijk standpunt de rol van het OM terugbrengt tot een louter liturgische. Nu is nogal wat rechtsbedrijf op de keeper beschouwd inderdaad niet meer dan ceremonie, maar of dat qua toelating tot de balie de enige wetgevende bedoeling is geweest laat zich toch licht betwijfelen. Ook de argumenten van Van Houte en Sigmond ten gunste van hun rekwisitieplicht snijden geen hout. Artikel 3 lid 1 Advocatenwet is natuurlijk geen beschrijving van een plechtigheid, bij wijze van script voor de deelnemers: 'Nog zo'n zwarte feestjurk er bij en het wordt helemaal erg plechtig', of zoiets. Zo gek was de toenmalige wetgever nu ook weer niet. De bewoording is ouderwets, de betekenis kan nog steeds geen andere zijn dan dat een rekest OM een noodzakelijke voorwaarde is voor beëdiging en toelating. (Vergelijkbare schijnbaar beschrijvende bewoordingen komen in de wet nogal eens voor, in het algemeen zou schrijvers uitleg dan ook nog veel vreemdere gevolgen hebben.) Ook gaat het OM niet de strijd aan met de Raad van Toezicht als 'filter'. De enige redelijke uitleg komt er op neer dat het OM een eigen verantwoordelijkheid heeft, als laatste instantie voor de beëdigingsrechter, als het gaat om toelating tot de balie. Dat nogal wat problemen in goed overleg tussen beide organen kunnen worden opgelost doet daaraan niet toe of af. Historische en principiële miskennis van het OM blijkt uit schrijvers opvatting dat het OM zich niet

buiten de strafvordering mag begeven, een misverstand dat kennelijk is doorgedrongen tot in de jurisprudentie van het Hof van Discipline (zie de door schrijvers genoemde uitspraak van 8 januari 1990). Dat is niet alleen in directe strijd met artikel 124 RO, maar ook met het gegeven van het parket bij de Hoge Raad, de vele rollen van het OM in civiele zaken en nog veel meer. In het algemeen is het OM een onderdeel van de administratie met bijzondere taken en bevoegdheden op het gebied van de rechtspleging. Dat blijkt ook uit de bijzondere rol van het OM bij toelating tot de balie, op grond van een algemene taak van het OM die zo vanzelf sprak dat die niet uitdrukkelijk in de wet is terechtgekomen.

Volgens Van Houte en Sigmond gaat dus het in ieder geval fout als het OM niet 'van rechtswege positief rekwireert'. Wat de kandidaat-advocaat moet doen tegen een dergelijke ontneming van de mogelijkheid tot beëdiging voor de rechter leren beide schrijvers overigens niet. Maar ook bij positief rekest kan het nog fout gaan. De rechter is immers binnen zekere grenzen vrij om (op grond van al dan niet door het OM aangeleverd materiaal) aan het rekest van het OM gevolg te geven, of niet. Anders zou het rekest moeten worden opgevat als een opdracht van het OM aan de rechter en dat past principieel niet in de verhouding van beide organen. Wat tegen een dergelijke 'ongehoorzame' rechter te doen wordt overigens al evenmin duidelijk. Van Houte en Sigmond vonden dat misschien ook niet nodig, want in hun opvatting speelt ook de rechter een niet meer dan ceremoniële rol: 'beëdiging is een automatisme', zodra de Raad van Toezicht het groene licht heeft gegeven.

In de door schrijvers bepleite zaak zaten ook rechters op dwaalsporen. De tegen het OM te hulp geroepen bestuursrechtelijke voorzieningenrechter meende dat het ging om een uit de aard der zaak (mede) persoonlijk en subjectief bepaald en dus niet-appelabel benoemingsbesluit (art. 8 lid 4 sub d AWB). Nee, toelating tot de balie op grond van algemene maatstaven is geen (specifieke en discretionaire) benoeming. De vervolgens te hulp geroepen civiele voorzieningenrechter ging mee met het principiële misverstand van beide advocaten en stelde inderdaad een rekwireerplicht voor het OM. Zo deed het OM, zij het negatief, en de rechter stelde vast (als vanzelfsprekend, al lijken schrijvers daarover anders te denken) dat hij en niemand anders toelating tot de balie bepaalt (mits enig requisitoir natuurlijk, anders moet eerst worden opgekomen tegen weigering om hoe dan ook te rekwireren).

Zo liep het uiteindelijk toch nog goed af, voor de ongelukkige kandidaat-advocaat en voor de bepaling van de positie van de rechter in dezen. De taak van het OM is al even duidelijk, hoe weinig daaraan ook gestalte wordt gegeven. Het OM is simpelweg de laatste poortwachter, vanwege de staat, als het gaat om toelating tot de balie. Dat wordt gewaarborgd door het rekest als noodzakelijke voorwaarde. Rekest of niet is aan het OM, gegeven een zekere (ongetwijfeld nader te bepalen) beleids- en beslissingsvrijheid, net zo goed als het OM zelfs kan besluiten, al dan niet op grond van voorziene toetsingsmogelijkheden van de beëdigingsrechter, om negatief te rekwireren.

Tot zover naar aanleiding van de door Van Houte en Sigmond aangebrachte zaak. Zonder meer prijzenswaardig is hun inzet voor hun cliënt, een prachtig stukje 'resultaatrechtswetenschap' achteraf inclus. Ook zij hen nagegeven dat een goed functionerende Orde het OM als poortwachter niet nodig heeft. Maar dat het OM (historisch gegroeid) geen grote rol speelt, wil niet zeggen dat dus de toelatingsmechanismen van de balie goed functioneren.

Nog verdienstelijker is dan ook de aandacht die zij losmaken voor de echte problematiek. De balie groeit goed, maar weinig wijst er op dat advocatuurlijke kwaliteit en integriteit een duidelijk stijgende lijn vertonen. Rond de rechterlijke macht wordt nauwelijks gehoord van dergelijke klachten, al helemaal niet van kandidaat-rechters op zoek naar andere rechters om hen alsnog toegang te verschaffen. Is het geen idee om opleiding en toelating tot de balie meer te modelleren naar het systeem van die rechterlijke macht? Dan is niet alleen het probleem van Van Houte en Sigmond uit de wereld. Ook de hoofdzaak van de kwaliteit van de balie en daarmee van de rechtspleging kan er wel bij varen. Dat is en blijft voorlopig wél voorpaginanieuws.

Hendrik Kaptein
universitair hoofddocent rechtsfilosofie UL

Naschrift